

Śp. prof. dr hab. Mirosław Jerzy Leszka (1963-2024)

Sławomir Bralewski¹

W dniu 24 sierpnia 2024 roku dotarła do nas smutna informacja o śmierci prof. dr. hab. Mirosława Jerzego Leszki, wybitnego historyka mediewisty, bizantynologa, bałkanisty, znawcy dziejów Bizancjum i średniowiecznej Bułgarii, wieloletniego pracownika Katedry Historii Bizancjum w Instytucie Historii na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego, ucznia twórcy łódzkiej szkoły bizantynologicznej prof. dr. hab. Walde-

mara Cerana. Prof. Mirosław J. Leszka w 2011 roku przyczynił się do powstania na Uniwersytecie Łódzkim interdyscyplinarnego Centrum Badań nad Historią i Kulturą Basenu Morza Śródziemnego i Europy Południowo-Wschodniej im. prof. Waldemara Cerana, *Ceraneum*, uczestniczył też w tworzeniu interdyscyplinarnego czasopisma naukowego *Studia Ceranea. Journal of the Waldemar Ceran Research Centre for the History and Culture of the Mediterranean Area and South-East Europe*, cieszącego się coraz większą renomą, i pełnił w nim najpierw przez niespełna 10 lat funkcję zastępcy redaktora naczelnego, a w latach 2021-2024 – redaktora naczelnego. Był także członkiem kolegium redakcyjnego serii źródłowej „Series Ceranea”. Na szczególne podkreślenie zasługuje jednak pełniona przez prof. Mirosława Leszkę w latach 2012-2024 funkcja przewodniczącego komitetu redakcyjnego prestiżowej serii wydawniczej „Byzantina Lodziensia” (w ramach której doprowadził do ukazania się 34 tomów).

Mirosław Jerzy Leszka na Uniwersytecie Łódzkim pracował od 1996 roku, najpierw jako adiunkt, od 2006 roku jako profesor nadzwyczajny,

¹ Prof. dr hab. Sławomir Bralewski, Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Bizancjum, Uniwersytet Łódzki, Łódź, Polska; e-mail: slawomir.bralewski@uni.lodz.pl; ORCID: 0000-0002-4708-0103.

a od 2018 roku jako profesor zwyczajny. Jego zainteresowania dziejami Bizancjum związane były ze studiami podjętymi przezeń na Uniwersytecie Łódzkim, kiedy to przez trzy lata (1984-1987) uczęszczał na kierowane przez prof. dr. hab. Waldemara Cerana seminarium magisterskie z historii Bizancjum, na którym przygotował pracę magisterską zatytułowaną *Introznicacje cesarzy wczesnobizantyńskich*, a kilka lat później pod kierunkiem profesora przygotował, a w listopadzie 1995 roku obronił, dysertację doktorską na temat uzurpacji w cesarstwie wschodnim (IV-IX wiek), uzyskując stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie historii, nadany Mu przez Radę Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Łódzkiego 14 grudnia tego roku. W monografii tej, wydanej potem drukiem, ukazał przyczyny uzurpacji i jej miejsce w systemie ustrojowym Bizancjum, siły wspierające uzurpatorów, wpływ uzurpacji na kondycję państwa i w końcu procedury legalizowania zdobytej w drodze zamachu władzy. Badania nad uzurpacjami Mirosław Leszka kontynuował także w późniejszym czasie².

Po doktoracie Mirosław Leszka podjął nowe kierunki badań naukowych, zajmując się z jednej strony relacjami Bizancjum ze Słowiańszczyzną Południową (ze szczególnym uwzględnieniem Bułgarii) w okresie wczesno- i średniobizantyńskim (do czego przyczynił się Kiril Marinow, obecnie doktor habilitowany, profesor UŁ, pomysłodawca ich wielu wspólnych projektów poświęconych dziejom średniowiecznej Bułgarii), a z drugiej badaniami prozopograficznymi nad cesarzowymi bizantyńskimi od V do X wieku. Podjmując pierwszy ze wspomnianych nurtów badań, Mirosław Leszka uważał się za kontynuatora analiz prowadzonych w łódzkim ośrodku bizantynologicznym przez prof. Halinę Evert-Kapesową. Owocem Jego działalności na wspomnianym polu były dwie monografie. Pierwsza z nich, *Wizerunek władców pierwszego państwa bułgarskiego w bizantyńskich źródłach pisanych (VIII-połowa XII wieku)* (Łódź 2003), stała się podstawą nadania mu stopnia doktora habilitowanego, co nastąpiło 19 lutego 2004 roku, kiedy tym samym stał się samodzielnym pracownikiem nauki. Analizował w niej sposób ukazywania w bizantyńskich źródłach władców bułgarskich od schyłku VII wieku do 971 roku, a więc zarówno w epoce przedchrześcijańskiej od Asparucha do Presjana ze, szczególnym uwzględnieniem chana Kruma, jak i po przyjęciu chrztu przez Borysa Michała.

² M.J. Leszka, *Wątki religijne w propagandzie wczesnobizantyńskich uzurpatorów. Przypadek Illusa i Leoncjusza (484)*, „Christianitas Antiqua” 6 (2014) s. 188-193; M.J. Leszka, *Wątki pogańskie i chrześcijańskie w propagandzie uzurpatorów we wschodniej części Imperium Rzymskiego w IV-VI w.*, „Przegląd Nauk Historycznych” 14/1 (2015) s. 157-171.

W drugiej monografii zatytułowanej *Symeon I Wielki a Bizancjum. Z dziejów stosunków bułgarsko-bizantyńskich w latach 893-927* (Łódź 2013) skoncentrował się na relacjach bułgarsko-bizantyńskich za panowania Symeona I, jednego z najwybitniejszych władców średniowiecznej Bułgarii, który przyczynił się do rozkwitu kultury starobułgarskiej, a którego Mirosław Leszka darzył wyjątkowym sentymentem. Książka ta z jednej strony podsumowywała ówczesną dyskusję naukową, z drugiej zaś była autorską próbą rozwiązania szeregu kwestii kontrowersyjnych, jak na przykład znaczenia ceremonii celebrowanej w 913 roku przez Mikołaja Mistyka wobec Symeona, czy określenia rzeczywistych celów polityki Symeona wobec Bizancjum oraz opartego o przekaz źródłowy stosunku Bizantyńczyków do bułgarskiego władcy. Autor, posiadając dystans do omawianych kwestii, wykorzystał zarówno źródła bizantyńskie, łacińskie, starobułgarskie, a nawet arabskie, i gruntownie przeanalizował także międzynarodową literaturę naukową. Książka ta stała podstawą do uzyskania przez Mirosława Leszkę tytułu profesora, co nastąpiło w dniu 22 stycznia 2016 roku na mocy decyzji prezydenta RP Andrzeja Dudy, który nadał mu tytuł profesora nauk humanistycznych. Trzeba też podkreślić, że omawiana monografia została bardzo dobrze przyjęta w środowisku naukowym, o czym z jednej strony świadczą pochlebne recenzje, a z drugiej jej przekład na język bułgarski i wydanie w 2017 roku w prestiżowej oficynie naukowej w Sofii. Do badań nad Symeonem prof. Leszka powracał następnie w kolejnych artykułach³.

Nie można nie wspomnieć o monografii poświęconej dziejom państwa bułgarskiego od chrystianizacji po kres jego istnienia, opracowanej przez kilkusobowy zespół zorganizowany przez prof. Leszkę i Kirila Marinowa przy Centrum Ceraneum, a prowadzący badania nad szeroko pojętymi relacjami bizantyńsko-słowiańskimi. Została ona wydana przez Wydawnictwo Naukowe PWN pt. *Carstwo Bułgarskie. Polityka, społeczeństwo, gospodarka, kultura. 866-971* (Warszawa 2015). Oprócz

³ *Symeon I Wielki w źródłach starobułgarskich w X wieku (kilka uwag)*, „Slavia Antiqua” 56 (2015) s. 87-99; M.J. Leszka, *The question of the Bulgarian patriarchate during the reign of Symeon I the Great and and Peter I (a short survey)*, „Bulgaria Mediaevalis” 7 (2016) s. 329-338; M.J. Leszka, *Czy Symeon I Wielki był znawcą późnorzymskiej historii? O wartości świadectwa Mikołaja Mistyka*, w: *Florilegium. Studia ofiarowane Profesorowi Aleksandrowi Krawczukowi z okazji dziewięćdziesiątej piątej rocznicy urodzin*, red. E. Dąbrowa – T. Grabowski – M. Piegdoń, Kraków 2017, s. 481-488; M.J. Leszka, *Symeon I Wielki, władca Bułgarii w przekazie Leona Diakona (Historia, VII, 7)*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” 26 (2019) s. 33-41.

wymienionych jej współautorami byli także Zofia Brzozowska i Jan Miłoj Wolski.

W latach 2015-2018 prof. Mirosław Leszka kierował międzynarodowym projektem naukowym finansowanym ze środków Narodowego Centrum Nauki (w ramach programu HARMONIA), pt. *Państwo bułgarskie w latach 927-969. Epoka cara Piotra I Pobożnego*. Jego pomysłodawcą i inicjatorem był Kiril Marinow, a skład zespołu pracującym nad wspomnianym projektem, poza Zofią Brzozowską i Janem M. Wolskim, został poszerzony o uczonych bułgarskich z Uniwersytetu Sofijskiego im. św. Klemensa z Ochrydy oraz Uniwersytetu św. św. Cyryla i Metodego w Wielkim Tyrnowie. W ramach prowadzonych wówczas badań powstały trzy monografie i ponad dwadzieścia artykułów. Najważniejszą z nich była zbiorowa monografia pod redakcją Mirosława J. Leszki i Kirila Marinowa, zatytułowana *The Bulgarian State in 927-969. The Epoch of Tsar Peter I*. Opublikowana w 2018 roku w serii „Byzantina Lodziensia” w koedycji z Wydawnictwem Uniwersytetu Jagiellońskiego, zapewniającym jej międzynarodowy kolportaż za pośrednictwem Columbia University Press. Jej autorzy na blisko 700 stronach zrelacjonowali wydarzenia polityczne i militarne z lat 927-969. Wiele miejsca poświęcili środowisku geograficznemu ówczesnej Bułgarii, organizacji państwa, jej ekonomii czy życiu codziennemu społeczeństwa ją zamieszkującego. Nie pominęli przy tym szeroko pojętej kultury czy kwestii religijnych, zajmując się z jednej strony oficjalnym Kościołem, a z drugiej heterodoksyjnym ruchem bogomilów. Szczególne miejsce w monografii przewidziano dla cara Piotra, analizując źródła średniowieczne i współczesną literaturę przedmiotu, koncentrując się na jego kulcie jako świętego oraz na pokoju bizantyńsko-bułgarskim z 927 roku. Zespół wydał też polskojęzyczną, aczkolwiek skróconą, wersję omawianej monografii, która ukazała się w znanej serii biograficznej krakowskiej oficyny Avalon: Z.A. Brzozowska – M.J. Leszka – K. Marinow, *Piotr I Święty, car bułgarski (ok. 912-969). Maria Lekapena, caryca bułgarska (ok. 912-963)* (Kraków 2018). Carowi Piotrowi prof. Mirosław Leszka poświęcił też szereg artykułów⁴, również jako współautor z Kirilem

⁴ M.J. Leszka, *Rola cara Piotra (927-969) w życiu bułgarskiego Kościoła. Kilka uwag*, „Vox Patrum” 66 (2016) s. 429-442; M.J. Leszka, *Wizerunek cara Piotra w średniowiecznych źródłach bułgarskich*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” 24 (2017) s. 5-16; M.J. Leszka, *Bunt Michała przeciw carowi Piotrowi (?930)*, „Slavia Antiqua” 58 (2017) s. 15-23; M.J. Leszka, *Car bułgarski Piotr (927-969) w bizantyńskiej historiografii X-XII wieku*, „Vox Patrum” 70 (2018) s. 339-354; M.J. Leszka, *Bulgarian rulers in the works of Liudprand of Cremona (Symeon I the Great, Peter I)*, w: *Byzantina*

Marinowem⁵. Prof. Leszka wspólnie z Zofią Brzozowską opublikowali też odrębną biografię małżonki Piotra, carycy Marii Lekapeny (*Maria Lekapene, Empress of the Bulgarians. Neither a Saint nor a Malefactress*, Byzantina Lodziensia 36, Łódź 2017), nawiązując w ten sposób do innego nurtu swych badań nad miejscem kobiet cesarzowych w bizantyńskim systemie politycznym.

Wiele uwagi Mirosław Leszka poświęcił okresowi pogańskiemu w dziejach Bizancjum, w tym szczególnie relacjom bizantyńsko-bułgarskim za rządów chana Kruma, które przebadał w szeregu artykułach⁶, jak i dziejom Bułgarii poprzedzającym kres jej państwowości w 1018 roku, a w szczególności panowaniu cara Samuela i jego następców⁷ oraz innym zagadnieniom związanym z badaniami nad dziejami Bułgarii⁸.

et Slavica. Studies in Honour of Professor Maciej Salamon, red. S. Turlej *et al.*, Kraków 2019, s. 253-261; M.J. Leszka, *Car Piotr (927-969)* w „Opowieści proroka Izajasza”. *Kilka uwag*, „Gremium. Studia nad Historią, Kulturą i Polityką” 13 (2019) s. 131-139.

⁵ M.J. Leszka – K. Marinow, *Controversies on the reign of tsar Peter I (927-969)*, „Palaeobulgarica” 1 (2017) s. 23-39.

⁶ M.J. Leszka, *Chan Krum i Basileus Nikefor w świetle „Peri Nichephotou”*, „Slavia Antiqua” 43 (2002) s. 21-32; M.J. Leszka, *Celi Pochoda Nikifora I protivbolgar w 811 godu*, w: *Byzantium, New Peoples, New Powers: the Byzantino-Slav Contact Zone from the Ninth to the Fifteenth Century*, red. M. Kaimakamova – M. Salamon – M. Smorąg Różycka, Cracow 2007, s. 55-62; M.J. Leszka, *Leon V i chan Krum w świetle fragmentu Chronografii (AM 6305) Teofanesa Wyznawcy*, „Przegląd Nauk Historycznych” 6 (2007) s. 109-117; M.J. Leszka, *Zemsta(?) Teofanesa – czyli o chanie Krumie i czasie Nicefora I raz jeszcze*, w: *Stereotypy bałkańskie. Księga jubileuszowa Profesor Ilony Czamańskiej*, red. J. Paszkiewicz – Z. Pentek, Poznań 2011, s. 26-34.

⁷ M.J. Leszka, *Obraz cara Samuela w źródłach bizantyńskich (koniec X-XII w.)*, w: *Widmo Mahometa, cień Samuela. Cesarstwo bizantyńskie w relacji z przedstawicielami innych religii i kultur (VII-XV w.)*, s. 111-123; M.J. Leszka, *Obraz cara bułgarskiego Samuela w źródłach bizantyńskich (XII w.)*, „Studia z dziejów Średniowiecza” 23 (2019) s. 134-142; M.J. Leszka, *Gabriel Radomir (1014-1015) i Jan Władysław (1015-1018), władcy państwa bułgarskiego w źródłach bizantyńskich*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” 25 (2018) s. 43-51.

⁸ M.J. Leszka, *Kwestia tzw. Powstania Konstantyna i Frużyna w bułgarskiej literaturze naukowej*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” 21 (2014) s. 5-12; M.J. Leszka, *Wojsko pogańskiej Bułgarii w opinii Bizantyńczyków. Wybrane aspekty*, „Vox Patrum” 63 (2015) s. 417-427; M.J. Leszka, *Bułgarzy wobec wyprawy Jana I Tzymiskesa przeciw Światosławowi, księciu kijowskiemu (971)*, „Piotrkowskie Zeszyty Historyczne” 17/2 (2016) s. 25-40; M.J. Leszka, *The Byzantines in the service of the Bulgarian rulers in the first half of the 9th century*, „Przegląd Nauk Historycznych” 165/3 (2017) s. 213-224; M.J. Leszka, *On the reliability of Constantine Porphyrogenitus' account of the „flight” of prince Časlav from Bulgaria*, „Studia

Zgłębiając cesarskie intronizacje i uzurpacje, Mirosław Leszka dostrzegł istotną rolę odgrywaną w nich przez bizantyńskie władczynie, co stanowiło początek jego zainteresowań bazyliissami, czy szerzej księżniczkami bizantyjskimi, i znalazło odzwierciedlenie w wielu publikacjach im poświęconych, do których należy monografia (opublikowana wraz z Małgorzatą Leszką): *Bazyliisa: Świat bizantyńskich cesarzowych: IV-XV wiek* (Łódź 2017) oraz szereg artykułów naukowych⁹ i popularno-naukowych opublikowanych w „Mówią Wieki”.

Istotnym nurtem naukowych poszukiwań Mirosława Leszki były badania prozopograficzne dotyczące elity polityczno-militarnej czasów Zenona i Anastazjusza I. Zaowocowały one szeregiem artykułów i dwoma monografiami, których współautorem był Szymon Wierzbński: *Wodzowie Zenona (474-491) i Anastazjusza I (491-518)* (Byzantina Lodziensia 49 Łódź 2023), *Strategoί: early Byzantine military commanders in the times of Zeno and Anastasius (474-518)* (Byzantina Lodziensia 50, Łódź 2024). W ramach wspomnianych badań prof. Leszka

Ceranea” 7 (2017) s. 129-138; M.J. Leszka, *Włosy w średniowiecznej Bułgarii w badaniach uczonych bułgarskich (XX-XXI w.)*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et studia” 28/1 (2021) s. 225-252.

⁹ M.J. Leszka, *Empress-widow Verina's political activity during the reign of emperor Zeno*, w: *Mélanges offerts à Oktawiusz Jurewicz a l'occasion de son soixante-dixieme anniversaire*, red. W. Ceran, Łódź 1998 s. 128-136; M.J. Leszka, *Cesarzowa Ariadna*, „Meander” 54/3 (1999) s. 267-278; M.J. Leszka, *Lupicyna – Eufemia, żona Justyna I*, „Meander” 54/6 (1999) s. 555-562; M.J. Leszka, *Aelia Zenonis, żona Bazyliiskosa*, „Meander” 57/1 (2002) s. 87-93; M.J. Leszka, *Konstantyna, żona cesarza Maurycjusza*, „Przegląd Nauk Historycznych” 1/1 (2002) s. 21-32; M.J. Leszka, *Cesarzowa Martyna, żona Herakliusza*, „Meander” 58/5-6 (2003) s. 447-458; M.J. Leszka, *Rola cesarzowej Teofano w uzurpacjach Nicefora Fokasa (963) i Jana Tzymiskesa (969)*, w: *Zamach stanu w dawnych społecznościach*, red. A. Sołtysiak, Warszawa 2004, s. 227-235; M.J. Leszka, *Leoncja – żona cesarza Fokasa*, w: *Cesarstwo bizantyńskie. Dzieje. Religia. Kultura. Studia ofiarowane Profesorowi Waldemarowi Ceranowi przez uczniów na 70-lecie Jego urodzin*, red. P. Krupczyński, Łask 2006, s. 169-179; M.J. Leszka, *Cesarzowe* (fragment rozdziału napisanego z Teresą Wolińską): *Cesarz, dwór i poddani*, w: *Konstantynopol – Nowy Rzym. Miasto i ludzie w okresie wczesnobizantyńskim*, red. M.J. Leszka – T. Wolińska, Warszawa 2011, s. 258-265; M.J. Leszka, *Rola Anicji Juliany w Konstantynopolu końca V-początków VI w.*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia historica” 87 (2011) s. 227-238; M.J. Leszka, *Zoe o oczach czarnych jak węgiel – czwarta żona Leona VI Filozofa*, w: *Kobiety i władza w czasach dawnych*, red. B. Czwojdrak, Katowice 2015, s. 95-112; M.J. Leszka, *The role of Empress Verina in the events of 475/476 – revisited*, „Byzantinoslavica” 75 (2017) s. 30-42.

przygotował teksty poświęcone Areobindowi¹⁰, Armatusowi¹¹, Faresmanesowi¹², Illusowi¹³, Janowi Kyrtyos¹⁴, Janowi Scycie¹⁵, Leoncjuszowi¹⁶, Lilingisowi¹⁷, Longinowi, bratu Zenona¹⁸, Longinowi z Kardali¹⁹, Marcjanowi²⁰, Patrycjuszowi²¹, Sabinianowi Wielkiemu²², w końcu

¹⁰ M.J. Leszka, *Flawiusz Areobind – wódz jednej wojny*, „Balcanica Posnaniensia” 27 (2020) s. 5-16; M.J. Leszka – S. Wierzbiński, *Wodzowie Zenona (474-491) i Anastazjusza I (491-518)*, Byzantina Lodziensia 49, Łódź 2023, s. 89-100; M.J. Leszka – S. Wierzbiński, *Strategoí: early Byzantine military commanders in the times of Zeno and Anastasius (474-518)*, Byzantina Lodziensia 50, Łódź 2024, s. 153-161.

¹¹ M.J. Leszka, *Armatus: a story of a Byzantine general from the 5th century*, „Eos” 87 (2000) s. 335-343; Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 101-112; Leszka, *Strategoí*, s. 162-173.

¹² *Faresmanes, postrach Persów*, „Piotrkowskie Zeszyty Historyczne” 23 (2022) s. 55-67; Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 121-130; Leszka, *Strategoí*, s. 234-242.

¹³ M.J. Leszka, *Illus Izauryjczyk wobec uzurpacji Bazyliskosa*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia historica” 80 (2005), s. 45-53; M.J. Leszka, *Wątki religijne w propagandzie wczesnobizantyńskich uzurpatorów. Przypadek Illusa i Leoncjusza (484)*, „Christianitas Antiqua” 6 (2014) s. 188-193; Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 139-154; Leszka, *Strategoí*, s. 182-196.

¹⁴ Leszka, *Jan Kyrtyos – pogromca Izauryjczyków*, w: *W kręgu antycznych politei. Księga jubileuszowa ofiarowana profesorowi Janowi Ilukowi*, red. W. Gajewski – I. Milewski, Gdańsk 2017, s. 206-213; Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 155-160.

¹⁵ M.J. Leszka, *John the Scythian – a Slayer of Usurpers and the Isaurians*, „Studia Ceranea” 10 (2020) s. 383-397; Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 161-170; Leszka, *Strategoí*, s. 197-206.

¹⁶ M.J. Leszka, *On Leontius’ Origin and Career up until the Year 481/482*, „Piotrkowskie zeszyty historyczne” 21/3 (2021) s. 9-18; Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 171-182; Leszka, *Strategoí*, s. 207-218.

¹⁷ M.J. Leszka, *Lilingis, the Bastard Half-Brother of Illus*, „Studia Ceranea” 11 (2021) s. 623-631.

¹⁸ M.J. Leszka, *Dzieje Longina, brata cesarza Zenona*, w: *Hortus historiae: księga pamiątkowa ku czci Profesora Józefa Wolskiego w setną rocznicę urodzin*, Kraków 2010, s. 651-665.

¹⁹ M.J. Leszka, *Longinus of Cardala. Leader of the Isaurian revolt (492-497)*, w: *Within the circle of Ancient ideas and virtues. Studies in honour of Professor Maria Dzielska*, red. K. Twardowska – M. Salamon – S. Sprawski – M. Stachura – S. Turlej, Kraków 2014, s. 391-398.

²⁰ M.J. Leszka, *Bunt Marcjana w Konstantynopolu (479)*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia historica” 87 (2011) s. 215-225.

²¹ M.J. Leszka, *Flawiusz Patrycjusz, konsul roku 500*, *Balcanica Posnaniensia* 29/1 (2022); Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 209-224; Leszka, *Strategoí*, s. 219-233.

²² Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 225-230; Leszka, *Strategoí*, s. 243-247.

Trokundusowi²³. Czasom cesarzy Zenona i Anastazjusza I prof. Leszka poświęcił też inne artykuły²⁴.

Kolejnym ważnym nurtem badań naukowych Mirosława Leszki były dzieje wczesnobizantyńskiego Konstantynopola zapoczątkowane przezeń w ramach projektu badawczego „Konstantynopol – Nowy Rzym i jego mieszkańcy IV-pocz. VII w.”, które zaowocowały przede wszystkim istotnym wkładem w opracowanie monografii *Konstantynopol – Nowy Rzym. Miasto i ludzie w okresie wczesnobizantyńskim* (red. M. Leszka – T. Wolińska, Warszawa 2011), *Powstanie Konstantynopola i jego dzieje od IV do początku VII w.* (wraz z P. Filipczakiem, M.B. Leszką, T. Wolińską), *Kształt urbanistyczny miasta* (wraz z S. Bralewskim, K. Marinowem i T. Wolińską), *Cesarz, dwór i poddani* (wraz z T. Wolińską) oraz licznymi artykułami²⁵. Kwestiami, które szczególnie zainteresowały Mirosława Leszkę, był stosunek poszczególnych władców do stołeczne-

²³ M.J. Leszka, *The career of Flavius Appalius Illus Trocundes*, „Byzantinoslavica” 71 (2013) s. 47-58; M.J. Leszka, *Kariera Flawiusza Appaliusza Illusa Trokundes. Z dziejów obecności izauryjskiej w Konstantynopolu w 2 połowie V w.*, w: *W kręgu ikon władzy, ludzi oraz idei świata starożytnego*, red. W. Kaczanowicz – A. Kluczek – N. Rogosz – A. Bartnik, Katowice 2014, s. 227-239; Leszka, *Wodzowie Zenona*, s. 231-238; Leszka, *Strategoí*, s. 248-255.

²⁴ M.J. Leszka, *Przywódcy powstania Izauryjczyków w latach 492-498*, „Vox Patrum” 79 (2021) s. 217-238; M.J. Leszka, *Kwestia obsady stanowisk magistrów militum za panowania cesarza Zenona (474-491)*, „Balcanica Posnaniensia. Acta et Studia” 28/2 (2021) s. 5-22; M.J. Leszka, *Portrayal of Anastasius I (491-518) in the Church History by Theodore Lector. A Few Remarks*, „Res Gestae. Czasopismo Historyczne” 5 (2017) s. 73-82.

²⁵ M.J. Leszka, *Konstantynopol w listach Teofilakta, arcybiskupa Ochrydy*, „Vox Patrum” 49 (2006) s. 335-341; M.J. Leszka, *Niepokoje społeczne w Konstantynopolu w świetle Kroniki Marcellina Komesa*, w: *Dynamika przemian społecznych i religijnych w średniowieczu*, red. T.W. Grabarczyk – T. Nowak, Warszawa 2011, s. 71-78; M.J. Leszka, *Mieszkańcy Konstantynopola wobec uzurpacji Prokopiusza*, w: *Świat starożytny. Państwo i społeczeństwo*, red. R. Kulesza – M. Stępień – M. Daszuta, Warszawa 2013, s. 420-433; M.J. Leszka, *Postawy konstantynopolitańczyków wobec klęsk elementarnych w V-VI w.*, w: *Homo, qui sentit. Ból i przyjemność w średniowiecznej kulturze Wschodu i Zachodu*, red. J. Banaszkiewicz – K. Ilski, Poznań 2013, s. 61-70; M.J. Leszka, *Konstantynopolitańczycy w obliczu klęsk elementarnych i zagrożeń ze strony barbarzyńców*, w: *Mieszkańcy stolicy świata – Konstantynopolitańczycy między starożytnością a średniowieczem*, Byzantina Lodziensia 18, Łódź 2014, s. 381-397; M.J. Leszka, *Konstantynopolitańskie porty IV-XII w.*, w: *Miasto na skrzyżowaniu mórz i kontynentów: wczesno- i średniobizantyński Konstantynopol jako miasto portowe*, red. M.J. Leszka – K. Marinow, Łódź 2016, s. 5-15; M.J. Leszka, *Hagia Sofia – „wielki” kościół*, „Wiadomości Historyczne” 6 (2020) s. 17-19.

go miasta, niepokoje społeczne oraz postawy konstantynopolitańczyków wobec klęsk elementarnych, których doświadczali.

Nie można też pominąć w dorobku naukowym prof. Leszki badań nad kroniką komesa Marcellina²⁶, których finalnym efektem jest monografia zatytułowana *Komes Marcellin vir clarissimus. Historyk i jego dzieło*, napisana razem z Szymonem Wierzbńskim, a wydana jako tom 45 „Byzantina Lodziensia” w Łodzi w 2022 roku. Składają się na nią obszerny rozdział poświęcony życiu i poglądom Marcellina oraz wydanie łacińskiego tekstu wraz z polskim tłumaczeniem samej kroniki komesa Marcellina, jak i jej kontynuacji z solidnym komentarzem opracowanym przez prof. Leszkę.

Podjęmując współpracę naukową z Zofią Brzozowską, prof. Mirosław Leszka zainteresował się Słowiańszczyzną Wschodnią, czego efektem stała się, po ich wspólnej wyprawie do Nowogrodu Wielkiego, bogato ilustrowana zdjęciami autorstwa profesora publikacja popularyzatorska *Nowogród Wielki. Historyczno-kulturowy przewodnik po średniowiecznej republice* (Łódź 2019). Rezultatem współpracy z Zofią Brzozowską, jak i Teresą Wolińską, było podjęcie przez profesora w ostatnich latach badań nad relacjami bizantyńsko-arabskimi. W ich ramach prof. Leszka zajmował się analizą bizantyńskich tekstów polemicznych z wyznawcami islamu (Z.A. Brzozowska – M.J. Leszka – T. Wolińska, *Muhammad and the Origin of Islam in the Byzantine-Slavic Literary Context. A Bibliographical History*, Byzantina Lodziensia 51, Łódź – Kraków 2020). Inne wątki arabskie podejmowane przez profesora znalazły się w kilku jego artykułach²⁷.

Zwraca uwagę bogata tematyka badań naukowych podejmowanych przez prof. Mirosława Jerzego Leszkę, będąca świadectwem szerokości Jego naukowych horyzontów i odwagi badawczej. Profesor opublikował, indywidualnie lub we współautorstwie, czternaście monografii,

²⁶ M.J. Leszka, *Niepokoje społeczne w Konstantynopolu w świetle Kroniki Marcellina Komesa; Marcellinus Comes on Emperor Anastasius. A handful of remarks*, „Studia Ceranea” 12 (2022) s. 689-698.

²⁷ M.J. Leszka, *The Arabs in the Chronicle of Constantine Manasses*, „Studia Ceranea” 9 (2019) s. 593-602; M.J. Leszka, *Wątek arabski w stosunkach bułgarsko-bizantyńskich w VII-X wieku*, w: *Rzymianie i barbarzyńcy. Religia-polityka – kultura*, red. T. Wolińska – M. Ożóg – K. Kollinger, Rzeszów 2019, s. 15-25; M.J. Leszka, *Zmagania arabsko-bizantyńskie w X w. w świetle Przeglądu historii Konstantyna Manasses*, w: *Widmo Mahometa, cień Samuela. Cesarstwo bizantyńskie w relacji z przedstawicielami innych religii i kultur (VII-XV w.)*, red. Z.A. Brzozowska – M.J. Leszka – K. Marinow – T. Wolińska, Łódź 2020, s. 211-230.

a także ponad dwieście artykułów naukowych i recenzji, publikowanych nierzadko w „Vox Patrum”. Jego naukowe teksty tłumaczono na bułgarski i rosyjski oraz wydawano za granicą. Profesor Mirosław J. Leszka cieszył się międzynarodowym autorytetem. W 2019 roku Ministerstwo Kultury Republiki Bułgarskiej nadało Mu medal „Złoty wiek cara Symeona” za znaczący wkład w propagowanie historii i kultury bułgarskiej. Prof. Leszka był członkiem wielu gremiów naukowych, m.in. Komisji Bizantynologicznej PTH i Komisji Bałkanistyki przy Oddziale Polskiej Akademii Nauk w Poznaniu. Został pochowany 30 sierpnia w Łodzi na cmentarzu komunalnym Doły. Środowisko naukowe straciło znakomitego przedstawiciela i lubianego nauczyciela, który pozostanie w naszej dobrej pamięci.